

Корабель М. Г.
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
кримінального права та процесу
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИ ЗА ОЗНАКАЛИ ЗОВНІШНОСТІ

З початку широкомасштабного вторгнення на територію України правоохоронні органи констатують значну кількість воєнних злочинів, передбачених КК України та Римським статутом міжнародного кримінального суду. Основною проблемою притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності є не підконтрольність окупованих територій українській владі, вчинення злочинів військовими країни агресора, неможливість використання передових технологій в процесі доказування, тощо. Окреслені труднощі не зупиняють правоохоронні органи відкривати кримінальні провадження та збирати докази винуватості вчинення кримінальних правопорушень та території України. Для ідентифікації особи винного існує значна кількість криміналістичних технік, застосування яких ускладнюється на окупованих територіях. Неможливість швидкого отримання речових доказів для подальшого ототожнення підозрюваних, що характеризуються індивідуальними ознаками, стало можливим вирішити за допомогою габітоскопії.

Інформація щодо зовнішніх даних особи часто є єдиною відправною точкою для проведення роботи відносно розкриття кримінальних правопорушень. Від вмілого використання цієї інформації залежить можливість в найкоротший термін з'ясувати, хто вчинив воєнний злочин або причетний до нього. [1, с. 17].

Криміналістична габітоскопія – це криміналістичне вчення і одночасно – метод, утворені системою наукових положень про криміналістичні значущі закономірності та взаємозв'язки ідентифікації, діагностування й класифікації ознак, властивостей зовнішності людини як об'єкта цього вчення (методу) і розроблені на їх основі рекомендації застосування прийомів, способів та засобів збирання, розподілу, впорядкування доказової або орієнтуючої (пошукової) інформації (її носіїв) про зовнішність особи, оцінку отриманого результату, а також його використання у виявленні, розслідуванні, попередженні злочину та його судовому розгляді [2, с. 140].

Об'єктом криміналістичної ідентифікації, для встановлення воєнних злочинців є людина за ознаками зовнішності, зафіксована на певних носіях, та з показів потерпілих та свідків.

Важливу роль в криміналістичному забезпеченні оперативно-розшукової діяльності під час розшукових слідчих дій, посідає ідентифікація за ознаками зовнішності, що є індивідуальними та неповторними. Виділяють дві основні групи рис зовнішності людини: анатомічні (статичні), які

розкривають особливості анатомічної будови людини. До таких рис відносять: стать, вік, зріст, статуру, антропологічні риси зовнішності, будову тіла особи, голови, обличчя та його елементів; функціональні (динамічні) риси, підґрунтям яких є умовно-рефлекторні процеси, які супроводжуються виникненням динамічного стереотипу руху людини. Це постава, хода, міміка, артикуляція, спеціальні навички та інше[3, с. 622].

Отримана інформація щодо анатомічних і функціональних ознак зовнішності людини, об'єкта ідентифікації, доцільно використовувати метод «словесного портрету». Оскільки, методи науково технічного прогресу, такі як, генотипної ідентифікації за побудовою моделі ДНК, метод сканування венної судинної карти особи, сканування райдужної оболонки ока, методи із застосування автоматизованих технологій, тощо, не можуть бути використані на тимчасово окупованих територіях.

Проблема ідентифікації осіб, що вчиняють воєнні злочини, на непідконтрольних Україні територіях залишають правоохоронним органам лише користуватися системою розпізнавання облич, адже ані дактилоскопія, ані новітні методи запахової чи генотипної ідентифікації не є дієвими у даному випадку. Використовують декілька способів фіксації, зокрема фото та відео фіксація, свідчення потерпілих та свідків. Зразки фото не дають результату повноцінного огляду рис зовнішності та динамічних рис. Проте, відео фіксація записує ознаки зовнішності з різних ракурсів, дозволяє проаналізувати ознаки функціональних елементів зовнішності таких як хода, жести, постава та інше. Свідчення потерпілих та свідків щодо зовнішності особи, результативно використати метод «словесного портрету» для подальшого ототожнення винних осіб, в сукупності зазначених способів фіксації.

Важливу роль в ідентифікації військових країни агресора відіграє ІТ технології. Так, наприклад, за допомогою технологій OSINT, що дозволяє працювати в різних соціальних мережах та інших відкритих ресурсах, можна встановити час та місце перебування певної особи або окупаційних військ. Така інформація є необхідною для кримінального переслідування винних осіб в воєнних злочинах.

Ідентифікація осіб за ознаками зовнішності є складним та тривалим процесом в умовах окупаційних процесів. Правоохоронні органи використовують всі необхідні способи для встановлення особистості винних осіб в кримінальних провадженнях, коли саме за ознаками зовнішності можна отримати інформацію про конкретну особу, для притягнення до кримінальної відповідальності в подальшому.

ЛІТЕРАТУРА:

- 1.Калюга К. В. Габітологія як відображення криміналістичної інформації щодо особи злочинця. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. 19 / голов. ред. Ю. В. Цуркан-Сайфуліна ; МОН України, НУ «ОЮА». Одеса : Гельветика, 2017. С. 146-151.
- 2.Гулкевич З. Т. Пропоняття і проблемні аспекти габітоскопії - криміналістичного вчення про дослідження зовнішності людини. Вісник

Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2018. № 1. С. 140-153.

3. Корабель М. Г. Шейко К. В. Криміналістична габітоскопія: техніка, що допомагає у розслідуванні воєнних злочинів російської федерації. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 10. С. 621-624. http://lsey.org.ua/10_2022/157.pdf

УДК 343.3.344

Ленда О. В.

*ад'юнкт кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ*

ВІК КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СТ. 407 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Як зазначено в ч. 1 ст. 18 Кримінального кодексу України (далі – КК), суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відповідно до КК може наставати кримінальна відповідальність [1]. Спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення, згідно з положеннями ч. 2 ст. 18 КК, є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа [1]. Відповідно до положень ч. 2 ст. 401 КК, суб'єктами у статтях Розділу ХІХ Особливої частини КК «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)» є військовослужбовці Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також інші особи, визначені законом [1]. З викладеного випливає висновок, що суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 407 КК, може бути лише спеціальний суб'єкт – військовослужбовець.

Положення ст. 22 КК «Вік кримінальної відповідальності» не повною мірою розповсюджуються на кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення) (далі – військові кримінальні правопорушення), адже необхідно враховувати вік, з якого можливий призов чи зарахування осіб на військову службу. Як випливає зі змісту положень ч. 1 ст. 15 Закону України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу», на строкову військову службу призиваються придатні для цього за станом здоров'я громадяни України чоловічої статі, яким до дня відправлення у військові частини виповнилося 18 років [2]. Відповідно, 18 років – це вік кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 407 КК, суб'єктом якої визнаються лише військовослужбовці строкової служби.